

Självständigt arbete, Påbyggnadskurs Krigsvetenskap (15 HP)

Författare: Alex Ekavall	Årskull: 2023-2026
Lärosäte: Försvarshögskolan	
Handledare: Jessie Jern	
Antal ord: 11846	
Utan sjökontroll, men med effekt: Ukrainas sjöförnekelse i Svarta havet	
<u>Abstract</u>	
<p>This study examines Ukraine's use of asymmetric maritime warfare in the Black Sea during the Russo-Ukrainian War. The starting point is the tension between Russia's naval superiority and Ukraine's ability to limit Russian freedom of action at sea. Russia entered the war with a clear maritime advantage, while Ukraine lacked a conventional fleet capable of challenging the Black Sea Fleet in a symmetrical naval confrontation. Yet the war at sea did not develop into uncontested Russian control.</p> <p>The purpose of the study is to increase the understanding of how Ukraine's actions can be analysed through Geoffrey Till's concepts of sea control and sea denial. The study is designed as a qualitative theory-consuming case study. It analyses selected events in the Black Sea: the sinking of Moskva, the attack on Saratov in Berdiansk, the attack on Tsiklon, the attacks on Ivanovets, Caesar Kunikov and Sergei Kotov, and the attack on Novochoerkassk. These cases are examined through four analytical dimensions: asymmetric method, effect on Russian risk calculation, operational limitation and maritime outcome.</p> <p>The study finds that Ukraine did not establish conventional sea control. That is not the central point. Rather the cases show how Ukrainian actions contributed to making Russian naval operations more exposed and harder to sustain. The result suggests that sea denial can be militarily significant even when the weaker actor does not control the sea itself.</p>	
<u>Nyckelord:</u> Sea denial, Asymmetrisk krigföring, Svarta havet, Sea control, USV, Geoffrey Till, Ukraina–Ryssland	

1. Inledning	4
1.1. Problemformulering	4
1.2. Tidigare forskning	5
1.2.1. Sjöförnekelse som operativ och strategisk logik	5
1.2.2. Asymmetriska metoder och teknologisk anpassning	6
1.2.3. Den maritima teaterns strategiska och historiska betydelse	7
1.3. Syfte	8
1.4. Frågeställning	8
1.5. Avgränsningar	8
2. Teori	9
2.1. Val av teori	9
2.2. Till som teoretisk utgångspunkt	9
2.3. Sjökontroll som graderat tillstånd	9
2.4. Sjöförnekelse som analytisk kategori	10
2.5. Relationen mellan Sjökontroll och Sjöförnekelse	10
2.6. Det omtvistade havet	10
2.7. Teorins relevans för denna studie	10
3. Metod	11
3.1. Forskningsdesign	11
3.2. Operationalisering	11
3.2.1. Analytisk struktur	12
3.2.2. Asymmetrisk metod	12
3.2.3. Riskpåverkan	12
3.2.4. Operativ begränsning	12
3.2.5. Maritimt utfall	12
3.2.6. Analysverktyg	13
3.3. Material	13
3.4. Källkritik	14
3.4.1. Äkthet, oberoende, samtidighet, tendens	14
3.4.2. Källanalys	15
3.5. Forskningsetik	16
4. Analys	17
4.1. Moskva-fallet	17
4.1.1. Asymmetrisk metod	17
4.1.2. Riskpåverkan	17
4.1.3. Operativ begränsning	17
4.1.4. Maritimt utfall	18
4.2. Saratov/Berdiansk-fallet	18
4.2.1. Asymmetrisk metod	18
4.2.2. Riskpåverkan	18

4.2.3.	Operativ begränsning	19
4.2.4.	Maritimt utfall	19
4.3.	Tsiklon-fallet	19
4.3.1.	Asymmetrisk metod	19
4.3.2.	Riskpåverkan	20
4.3.3.	Operativ begränsning	20
4.3.4.	Maritimt utfall	20
4.4.	Ivanovets, Caesar Kunikov och Sergei Kotov	20
4.4.1.	Asymmetrisk metod	20
4.4.2.	Riskpåverkan	21
4.4.3.	Operativ begränsning	21
4.4.4.	Maritimt utfall	22
4.5.	Novocherkassk-fallet	22
4.5.1.	Asymmetrisk metod	22
4.5.2.	Riskpåverkan	22
4.5.3.	Operativ begränsning	23
4.5.4.	Maritimt utfall	23
5.	Slutsatser	24
5.1.	Resultat	24
5.2.	Resultatdiskussion	25
5.3.	Koppling till militära professionen	27
5.4.	Metodologisk diskussion	27
5.5.	Vidare forskning	28
6.	Källförteckning	29
	Böcker	29
	Vetenskapliga artiklar	29
	Rapporter och myndighetsmaterial	29
	Nyhetsartiklar och webbkällor	30

1. Inledning

1.1. Problemformulering

Den 24 februari 2022 inledde Ryssland sin fullskaliga invasion av Ukraina. Kriget har i stor utsträckning uppmärksammats genom utvecklingen på land och i luften, medan sjökriget i Svarta havet fått mindre utrymme. Den maritima domänen ser ut att ha haft stor betydelse för blockad, handel, logistik och militär handlingsfrihet. Raveendran visar att Ukrainas maritima kampanj i Svarta havet utgör ett samtida fall där rysk marin dominans har kunnat bestridas trots Ukrainas avsaknad av en konventionell blue-water navy (Raveendran, 2025, s. 96). Fallet är särskilt intressant då Ukraina gick in i kriget från ett tydligt maritimt underläge. Efter 2014 hade landet förlorat stora delar av sina sjöstridskrafter och saknade förutsättningar att möta den ryska Svartahavsflottan i en symmetrisk konfrontation. När invasionen inleddes kunde Ryssland snabbt etablera en de facto-blockad i nordvästra Svarta havet och ockupera Ormön. Raveendran beskriver hur ryska åtgärder tidigt begränsade navigationen i Azovska sjön och nordvästra Svarta havet samtidigt som Ukrainas marina kapacitet reducerades ytterligare genom förluster och blockering av kvarvarande resurser (Raveendran, 2025, s. 99-100).

Utifrån ett materiellt perspektiv talade mycket för att Ryssland skulle kunna omsätta sitt maritima övertag i operativ frihet till sjöss. Redan under våren 2022 inträffade händelser som förändrade förutsättningarna i den maritima domänen. Sänkningen av Saratov och sänkningen av Moskva blev centrala vändpunkter. Moskva var flaggskeppet i den ryska Svartahavsflottan och en viktig del i blockaden. Raveendran skriver att sänkningen av Moskva tydliggjorde Ukrainas förmåga att skapa strategisk effekt med landbaserade system mot ett högvärdigt mål (Raveendran, 2025, s. 100). Under samma period fördes strider om Ormön, där de ryska styrkorna tvingades lämna ön. Därefter följde fortsatta ukrainska angrepp mot fartyg, baser och annan marin infrastruktur. Efterhand försvårades rysk närvaro i nordvästra Svarta havet, samtidigt som delar av den ryska flottan ombaserades bort från Sevastopol (Granholt, 2024, s. 4-5, 9-10).

Trots rysk marin överlägsenhet och att Ukraina saknade förutsättningar att etablera konventionell sjökontroll, kom Rysslands handlingsfrihet till sjöss över tid att begränsas. En starkare sjömakts kan förväntas utnyttja sitt materiella övertag för att säkra kontroll, skydda egna förbindelser och försvåra motståndarens tillgång till havet. Ukraina kunde inte kontrollera havet i traditionell mening, men lyckades ändå påverka hur Ryssland kunde använda det. Här blir Geoffrey Tills begrepp om sjöförnekelse relevant, då de gör det möjligt att analysera havets användning som ett omtvistat tillstånd mer än som en enkel fråga om full kontroll eller avsaknad av kontroll (Till, 2026, s. 193-194). Det problem som uppsatsen belyser är därför hur en maritimt underlägsen aktör genom asymmetriska metoder kan begränsa en starkare motståndares handlingsfrihet till sjöss utan att själv uppnå konventionell sjökontroll. Detta problem är krigsvetenskapligt relevant, med tanke på att det rör relationen mellan materiell styrka, operativ frihet och faktisk påverkan i den maritima domänen. Fallet i Svarta havet tyder på att ett tydligt styrkeövertag inte nödvändigtvis leder till obestridd användning av havet. Det tyder även på att marin påverkan kan skapas på andra sätt än genom traditionell styrka och full sjökontroll över ett havsområde, vilket gör fallet relevant att belysa genom Geoffrey Tills teori om sjöförnekelse.

1.2. Tidigare forskning

Detta avsnitt behandlar tidigare forskning om Ukrainas maritima krigföring i Svarta havet. Fokus ligger på hur forskningen har förstått sjöförnekelse, asymmetrisk maritim krigföring, teknologisk anpassning och den maritima arenans strategiska betydelse. I stället för att redovisa forskningen artikel för artikel tematiseras avsnittet utifrån tre huvudsakliga perspektiv: sjöförnekelse som operativ och strategisk logik, asymmetriska metoder och teknologisk anpassning, samt den maritima teaterns strategiska och historiska betydelse. Syftet är att visa hur forskningen förhåller sig till studiens problem och var studien kan bidra genom Geoffrey Tills teori om sjöförnekelse.

1.2.1. Sjöförnekelse som operativ och strategisk logik

Ett centralt tema i tidigare forskning är att Ukrainas maritima agerande i Svarta havet ofta förstås som ett fall av sjöförnekelse snarare än som ett försök att etablera konventionell sjökontroll. Raveendran analyserar Ukrainas maritima kampanj som ett samtida exempel på hur en aktör utan en konventionell blue-water navy ändå kan bestrida en starkare motståndares maritima dominans. Studien framhåller att Ukraina, trots avsaknaden av en flotta som kunde möta Ryssland symmetriskt, lyckades begränsa rysk operationsfrihet genom en kombination av landbaserade sjömålsrobotar, obemannade ytfarkoster, specialoperationer och underrättelsestöd (Raveendran, 2025, s. 96-97).

Raveendran skiljer här mellan sjökontroll och sjöförnekelse. Sjökontroll förstås som förmågan att använda havet för egna syften samtidigt som motståndaren hindras från att göra detsamma, medan sjöförnekelse i stället handlar om att försvåra motståndarens användning av havet utan att själv etablera full kontroll (Raveendran, 2025, s. 101). Ukrainas agerande placeras i den senare kategorin, då effekten framför allt var att göra rysk närvaro till sjöss mer riskfylld. Raveendran betonar också att Ukrainas framgångar inte kan förklaras genom ett enskilt vapensystem. Sänkningen av Moskva och angreppen mot Sevastopol används som exempel på hur flera typer av förmågor samverkade för att påverka rysk basering, skyddsåtgärder och operativt beteende (Raveendran, 2025, s. 96, 98-100). Detta gör artikeln relevant för denna uppsats, då den visar att sjöförnekelse i samtida krigföring inte enbart handlar om fysisk bekämpning av fartyg, utan också om att påverka motståndarens riskbedömning och handlingsfrihet.

En liknande förståelse återfinns hos Skunstiņš och Berzina, men deras bidrag är framför allt att de visar hur Ukrainas sjöförnekelse växte fram stegvis. Genom processpåring analyserar de utvecklingen från rysk de facto-blockad till ukrainsk sjöförnekelse och argumenterar för att förloppet inte bör förstås som ett plötsligt resultat av maritima drönare. I stället fick olika medel betydelse i olika skeden (Skunstiņš och Berzina 2025, s. 1). En central slutsats är att sjömålsrobotar spelade en avgörande roll i det inledande skedet. Sänkningen av Moskva, bekämpningen av ryska stödfartyg och den efterföljande ryska reträtten från västra Svarta havet framställs som händelser som skapade förutsättningarna för senare sjöförnekelse. Först därefter kunde maritima drönare utvidga och befästa den förnekade zonen (Skunstiņš och Berzina 2025, s. 1). Vilket nyanseras en mer teknikcentrerad tolkning där sjödrönare ensamma framställs som den avgörande faktorn bakom Ukrainas framgångar.

1.2.2. Asymmetriska metoder och teknologisk anpassning

Ett andra tema i forskningen rör hur en militärt underlägsen aktör kan använda asymmetriska metoder för att minska betydelsen av motståndarens materiella överlägsenhet. Habib och Shamrir analyserar Ukrainas erfarenheter i Svarta havet för att förstå hur asymmetrisk sjökrigföring kan användas av mindre stater och vilka lärdomar detta ger för maritim strategi (Habib och Shamrir 2025, s. 30). De menar att diskussionen om Ukraina ofta har fokuserat på enskilda tekniska system, särskilt drönare, eller på kriget i stort. Mot detta ställer de en analys av asymmetrisk strategi i den maritima domänen och hur Ukraina lyckats uppnå sjöförnekelse mot den ryska flottan i Svarta havet (Habib och Shamrir 2025, s. 31). Deras centrala bidrag är begreppet *capability-centric approach*, där mindre stater bör fokusera på bredare förmågekombinationer istället för enskilda plattformar. Det är alltså inte en specifik vapentyp som ensam förklarar Ukrainas framgångar, utan hur olika resurser kombineras för att exploatera ryska svagheter, minska maktasymmetrin och skapa avskräckande effekter (Habib och Shamrir 2025, s. 29–31). Sjödrönare, robotar och andra teknologiskt stödda lösningar framstår som centrala delar av anpassningen, men som delar av en bredare asymmetrisk logik snarare än isolerade tekniska lösningar (Habib och Shamrir 2025, s. 29–30, 48).

Kunertova bidrar med en närliggande men mer generell nyansering av drönarteknologins betydelse. Hon analyserar inte främst sjökriget i Svarta havet, utan drönarsystemens roll i Ukrainakriget som helhet. Hennes huvudargument är att drönare som “game-changing” bara är meningsfullt om det preciseras vilken typ av effekt som avses. Olika kategorier av drönare skapar olika militära effekter beroende på sammanhang. Stora beväpnade drönare är mer sårbara i högintensiva konflikter, medan mindre drönare ofta får större betydelse genom spaning, målangivelse och eldledning (Kunertova 2023, s. 95–96). Kunertova betonar därför att drönare inte i sig är en tillräcklig kapacitet för seger. Effekten beror på underrättelser, kommunikationslänkar och integration i ett större stridssystem (Kunertova 2023, s. 97–100). För denna studie stödjer det tolkningen att Ukrainas sjöförnekelse bygger på samverkan mellan flera metoder, inte enbart teknologisk innovation.

Kollakowski utvecklar diskussionen genom att tolka Ukrainas maritima krigföring genom Jeune École. Han menar att kriget till sjöss i Svarta havet inte främst präglas av avgörande slag mellan konventionella flottor, utan av kustförsvar, robotangrepp, obemannade system och asymmetriska operationer i kustnära vatten. Där erbjuder Jeune École ett mer träffsäkert analytiskt ramverk än klassiska *blue-water*-perspektiv förknippade med exempelvis Mahan eller Corbett (Kollakowski 2025, s. 898–900). Särskilt lyfts små, snabba och relativt billiga system fram, liksom frånvaron av ukrainska försök att möta Ryssland i symmetrisk flottstrid. Ukrainas angreppssätt beskrivs i stället som inriktat på att utnyttja ryska sårbarheter genom kustrobotar, obemannade ytfarkoster, luftangrepp och attacker mot maritim infrastruktur (Kollakowski 2025, s. 898–900). Samtidigt menar Kollakowski att Ukraina bör vara försiktigt med att utveckla konflikten till en mer symmetrisk kamp mellan konventionella flottor. En välutrustad *mosquito fleet*, bestående av små, manöverdugliga och välbeväpnade båtar samt obemannade system, framhålls i stället som ett mer ändamålsenligt sätt att stärka Ukrainas maritima handlingsförmåga i Svarta havet (Kollakowski 2025, s. 922–923).

1.2.3. Den maritima teaterns strategiska och historiska betydelse

Ett tredje tema i forskningen rör den maritima arenans bredare strategiska betydelse. Patalano och Hallett menar att kriget till sjöss ofta har reducerats till spektakulära episoder, trots att den maritima dimensionen haft stor betydelse för krigets utveckling (Patalano och Hallett 2025, s. 12–14). De framhåller att Ukraina har uppnått betydande taktiska och operativa framgångar, men varnar samtidigt för att tolka detta som att Ukraina redan har vunnit kriget till sjöss (Patalano och Hallett 2025, s. 14). Deras argument är tredelat. För det första var rysk sjökontroll aldrig så självklar som den ofta framställts, när regionens geografi, de turkiska sundens stängning och krigets konkreta mål begränsade även Ryssland (Patalano och Hallett 2025, s. 15–16). För det andra byggde Ukrainas framgångar på en tydlig inriktning mot sjöförnekelse, där klara mål gjorde det möjligt att använda ny teknik och innovativa lösningar med hög effekt (Patalano och Hallett 2025, s. 15, 19–20). För det tredje har Ryssland, trots betydande förluster, fortsatt förmåga att anpassa sig och utöva tryck mot handel och sjöfart (Patalano och Hallett 2025, s. 15, 24–26). Sjökriget handlar inte bara om fartyg och vapen, utan också om Ukrainas ekonomiska uthållighet och strategiska handlingsfrihet.

Urcosta placerar Ukrainas maritima krigföring i ett längre historiskt sammanhang. Han knyter Ukrainas asymmetriska strategi till den kosackiska flotttraditionen i Dnepr- och Svartahavsregionen. Utgångspunkten är att den så kallade *mosquito fleet*-idén, som ofta används för att beskriva Ukrainas maritima utveckling efter 2014, har historiska föregångare i en regional tradition där små, rörliga och relativt billiga maritima enheter används mot en starkare motståndare (Urcosta 2025, s. 132–133). Urcosta framhåller också att denna logik fått konkret betydelse i ukrainskt strategiskt tänkande efter 2014, bland annat genom *Strategy of the Naval Forces 2035*, där *mosquito fleet*-konceptet framställs som ett realistiskt sätt att möta en starkare rysk flotta (Urcosta 2025, s. 133). Artikeln visar att Ukrainas samtida angreppssätt inte bör förstås som ett helt nytt fenomen, utan som en modern variant av en äldre regional strategisk kultur där sjökrigföring handlar om att binda, störa och försvaga en starkare motståndare snarare än att uppnå klassisk sjökontroll (Urcosta 2025, s. 145).

Forskningen pekar i samma riktning som tidigare. Ukraina har trots avsaknaden av en stark konventionell flotta kunnat begränsa rysk handlingsfrihet till sjöss genom asymmetriska metoder. All forskning är inte helt överens i vad som skall anses vara den viktigaste delen. Några studier betonar sjöförnekelse som operativ och strategisk logik medan andra fokuserar på mindre staters bredare förmågekombinationer samtidigt som ytterligare forskare lyfter fram utvecklingen från blockad till sjöförnekelse, drönarteknikens roll, Jeune École, den maritima teaterns strategiska betydelse eller historiska kontinuiteter. En gemensam nämnare är dock att Ukrainas framgångar inte kan förklaras av ett enskilt vapensystem eller en isolerad teknisk innovation. Effekten uppstår genom kombinationen av robotvapen, obemannade system, underrättelser, anpassningsförmåga och ett tydligt fokus på att göra rysk närvaro till sjöss riskfylld och kostsam. Då finns utrymme för en mer sammanhållen analys av hur Ukrainas asymmetriska maritima krigföring kan ses genom Tills teori om sjöförnekelse.

1.3. Syfte

Syftet med denna uppsats är att öka förståelsen för hur en maritimt underlägsen aktör kan begränsa en starkare motståndares manöverutrymme till sjöss utan att själv uppnå konventionell sjökontroll. Uppsatsen syftar till att analysera Ukrainas asymmetriska sjökrigföring i Svarta havet genom Geoffrey Tills teori om sjöförnekelse. Studien undersöker hur ukrainska metoder, operationer och effekter kan förstås i relation till sjöförnekelse som analytiskt begrepp, med särskilt fokus på hur rysk operativ handlingsfrihet i den maritima domänen har påverkats.

1.4. Frågeställning

Hur kan Ukrainas asymmetriska maritima krigföring förstås genom Geoffrey Tills teori om sjöförnekelse (sea denial)?

1.5. Avgränsningar

Studien avgränsas till Ukrainas asymmetriska maritima krigföring i Svarta havet under perioden 24 februari 2022 till 1 januari 2026. Startpunkten motiveras av att den ryska fullskaliga invasionen markerar den konfliktfas där Ukrainas maritima agerande fick ny operativ och strategisk betydelse. Slutpunkten skapar en fast analytisk ram i ett pågående krig och möjliggör en sammanhållen analys.

Rumsligt avgränsas studien till Svarta havet och de kustnära områden som direkt påverkar den maritima operationsmiljön. Studien behandlar inte kriget i sin helhet, utan de delar som påverkar rysk och ukrainsk användning av havet. Händelser på land eller i luften inkluderas endast när de omedelbart påverkar den maritima operationsmiljön, exempelvis genom basering, skydd, logistik, hamninfrastruktur eller möjligheten att uppträda till sjöss.

Sakligt avgränsas studien till ukrainska metoder och operationer som kan förstås som uttryck för sjöförnekelse. Fokus ligger inte på Ukrainas samlade krigsföring eller på en generell redogörelse för marin krigföring i Svarta havet. Undersökningen analyserar i stället hur vissa former av ukrainskt agerande har bidragit till att begränsa rysk operationsfrihet till sjöss.

Studien behandlar inte heller sjökontroll i dess fulla bemärkelse, utan koncentreras till den begränsande dimensionen i att försvåra motståndarens användning av havet. Empiriskt riktas fokus mot operationer, metoder och effekter som belyser hur Ukraina, trots svagare konventionella marina resurser har kunnat påverka ryskt uppträdande i den maritima domänen. Enskilda vapensystem, plattformar och taktiska detaljer behandlas endast när de bidrar till att förklara denna övergripande problematik. Studien är även avgränsad till en förstående och teorikonsumerande analys. Avsikten är inte att pröva teori mot alternativa teorier eller formulera generaliserande slutsatser om modern sjökrigföring. Syftet är i stället att använda sjöförnekelse som analytiskt begrepp för att tolka och strukturera det ukrainska fallet. Dessa avgränsningar gör studien analytiskt skarp, empiriskt hanterbar och förenlig med en teorikonsumerande krigsvetenskaplig enfallstudie.

2. Teori

2.1. Val av teori

Denna studie använder Geoffrey Till som teoretiskt ramverk. Till har valts då den senaste utgåvan av hans sjömaktsteori ger möjlighet att använda en uppdaterad begreppsapparat för att analysera samtida sjökrigföring. Hans resonemang om sjökontroll och sjöförnekelse är särskilt relevant då dessa begrepp inte behandlas som enkla motsatspar, utan som graderade och situationsbundna tillstånd. Det innebär att handlingsfrihet till sjöss kan analyseras utifrån hur den varierar i grad, rum och tid, samt hur ett havsområde kan vara omtvistat utan att någon aktör fullt ut behärskar det (Till, 2026, s. 199–200).

Detta gör teorin användbar för denna studies förståelseinriktade syfte. Fallet Ukraina i Svarta havet handlar inte främst om att Ukraina har etablerat konventionell sjökontroll, utan om hur rysk handlingsfrihet till sjöss har kunnat påverkas och begränsas. Valet av Till ska inte förstås som att andra sjökrigsteoretiker saknar relevans. I förhållande till mer klassiska teorier, exempelvis Mahan och Corbett, erbjuder Till däremot ett mer samtida språk för att analysera mellanlägen mellan kontroll och förnekelse.

Till använder även vissa samtida händelser från kriget mellan Ukraina och Ryssland i Svarta havet för att illustrera sina resonemang om sjöförnekelse och omtvistade havsområden (Till, 2026, s. 197-198). Detta innebär dock inte att han genomför en egen systematisk analys av Ukrainas maritima krigföring. Exempelen fungerar snarare som förklarande inslag i hans teoretiska framställning. Denna studie använder därav inte Till som empirisk källa om Ukrainakriget, utan som teoretisk grund för en självständig analys av fallet.

2.2. Till som teoretisk utgångspunkt

Hos Till står inte flottan som organisation i centrum, utan sjömakt som strategiskt verktyg. Det avgörande är hur havet kan användas för egna syften och hur motståndarens användning kan begränsas. Sjömakt handlar alltså om handlingsfrihet, tillträde och påverkan snarare än enbart närvaro eller numerär överlägsenhet. Detta gör teorin användbar i analyser av asymmetriska konflikter där frågan inte främst är avgörande sjöslag, utan hur aktörer skapar eller förnekar handlingsutrymme. Tills styrka är att han inte behandlar sjökontroll som ett stabilt slutläge. Sjökontroll och sjöförnekelse förstås i stället som relaterade begrepp som fångar olika grader av maritim påverkan (Till, 2026, s. 200).

2.3. Sjökontroll som graderat tillstånd

En central utgångspunkt hos Till är att sjökontroll inte är absolut, utan beroende av tid, rum och grad. En aktör kan använda ett havsområde i vissa avseenden utan att ha full eller varaktig kontroll över det. På motsvarande sätt kan en stark maritim aktör sakna handlingsfrihet i hela operationsområdet eller under hela konfliktförloppet. Sjökontroll blir inte ett binärt fenomen, utan ett relationellt tillstånd där frågan är i vilken utsträckning havet faktiskt kan användas för egna syften under motståndarens aktiva motstånd (Till, 2026, s. 200). Där bör kontroll inte förstås som formell överlägsenhet, utan som praktisk användbarhet.

2.4. Sjöförnekelse som analytisk kategori

Mot denna bakgrund framträder sjöförnekelse hos Till som en självständig analytisk kategori. Kärnan är inte att den egna sidan etablerar kontroll, utan att motståndaren hindras från att använda havet som avsett. Begreppet bör förstås genom dess effekt på motståndarens handlingsfrihet. Ett område kan vara förnekat även om den aktör som skapat läget inte själv dominerar det. Detta gör sjöförnekelse särskilt relevant i asymmetriska maritima konflikter, där det ofta är viktigare att begränsa motståndarens frihet än att uppnå egen dominans. Sjöförnekelse blir därmed ett successivt tillstånd där havets användning görs osäker, kostsam eller operativt begränsad (Till, 2026, s. 199–200).

2.5. Relationen mellan Sjökontroll och Sjöförnekelse

Det avgörande hos Till är inte bara hur sjökontroll och sjöförnekelse definieras, utan hur de relaterar till varandra. Han beskriver dem som komplementära snarare än polära motsatser, och båda måste förstås som frågor om grad samt utsträckning i tid och rum (Till, 2026, s. 200). Då är det missvisande att behandla dem som helt åtskilda tillstånd. I praktiken kan kontroll och förnekelse samexistera: en aktör kan använda delar av havet för vissa syften, men ändå möta motstånd som gör användningen begränsad eller riskfylld. Relationen blir rörlig och situationsberoende, påverkad av styrkeförhållanden och geostrategiska omständigheter (Till, 2026, s. 200).

2.6. Det omtvistade havet

En särskilt användbar del av Tills resonemang är tanken att ett havsområde kan befinna sig i ett mellanläge. Han använder begreppet *uncommanded sea* för att beskriva ett tillstånd där ingen sida fullt ut kan använda havet till egen strategisk fördel (Till, 2026, s. 199). Detta ger ett teoretiskt språk för situationer där havet varken är klart kontrollerat eller helt förnekat. Det omtvistade havet kan alltså förstås som resultatet av konkurrerande försök att skapa kontroll och förnekelse. Ingen aktör dominerar området fullt ut, men ingen saknar heller påverkan. Om motståndarens fria användning upphör utan att den andra sidan uppnår dominans blir *uncommanded sea* en mer träffsäker beskrivning än en enkel dikotomi mellan kontroll och icke-kontroll.

2.7. Teorins relevans för denna studie

Till erbjuder ett teoretiskt ramverk som passar studiens syfte. Teorin gör det möjligt att förstå sjöförnekelse som en självständig strategi och *uncommanded sea* som ett begrepp för ett maritimt mellanläge där området förblir omtvistat (Till, 2026, s. 199–200). Styrkan ligger i att relationen mellan kontroll, förnekelse och omtvistat maritimt tillstånd kan analyseras som en sammanhängande strategisk problematik. Därmed skapas också en tydlig grund för operationaliseringen där fokus inte ligger på havet som formellt behärskat territorium, utan på hur handlingsfrihet till sjöss möjliggörs, begränsas och omformas i ett konkret konfliktförlopp.

3. Metod

3.1. Forskningsdesign

Studien genomförs som en teorikonsumerande kvalitativ enfallsstudie av Ukrainas sjöförnekelse i Svarta havet under perioden 2022–2026. Det innebär att Geoffrey Tills teori inte prövas, utan används som ett analytiskt verktyg för att förstå hur Ukrainas maritima agerande kan analyseras genom begrepp som sjöförnekelse, sjökontroll och handlingsfrihet till sjöss.

En fallstudiedesign är lämplig när forskningen söker svar på frågor av typen hur och varför, rör samtida skeenden och behandlar händelser som forskaren har liten eller ingen kontroll över (Yin & Nilsson, 2007, s. 25, 27). Dessa förutsättningar stämmer väl in på studien, då den behandlar ett pågående och komplext händelseförlopp där syftet är fördjupad förståelse snarare än experimentell prövning av orsakssamband. Designen är även relevant då konflikten i Svarta havet inte kan förstås genom ett enda empiriskt materialslag. Yin och Nilsson framhåller att fallstudier kan hantera flera typer av empiriskt material, exempelvis dokument och observationer, vilket här möjliggör en samlad analys av angrepp mot fartyg, förändrad rysk basering, begränsad rysk sjöverksamhet och ukrainsk användning av asymmetriska metoder (Yin & Nilsson, 2007, s. 25).

Studien har en deduktiv ansats, vilket innebär att analysen utgår från existerande teori snarare än att generera teori ur materialet självt (Johannessen, 2020, s. 37). Tills teori operationaliseras till analytiska dimensioner som strukturerar genomgången av materialet. Den deduktiva ansatsen ska dock inte förstås som teoriprovande, utan som ett sätt att undersöka Ukrainas maritima agerande i relation till rysk handlingsfrihet till sjöss och Tills begrepp sjöförnekelse.

3.2. Operationalisering

För att möjliggöra en systematisk analys av Ukrainas agerande i Svarta havet operationaliseras Geoffrey Tills begrepp sjöförnekelse. Till definierar sjöförnekelse som ett tillstånd där en motståndare hindras från att använda ett havsområde för sina syften (Till, 2026, s. 193). Definitionen riktar fokus mot motståndarens begränsade handlingsfrihet snarare än den egna förmåga att utöva full kontroll. Till skriver vidare att relationen mellan sjökontroll och sjöförnekelse inte är binär. Han beskriver den som gradvis och beroende av tid och rum. De två begreppen kan samexistera och som alternativ och som komplement till varandra (Till, 2026, s. 194–196, 198, 200).

Därför operationaliseras sjöförnekelse som en mekanismorienterad process där asymmetriska metoder bidrar till att öka motståndarens riskexponering och operativa begränsningar. Operationaliseringen syftar inte till att fastställa entydig kausalitet utan till att identifiera och analysera empiriska uttryck för denna process. De analytiska dimensionerna ska förstås som sekventiellt relaterade snarare än som isolerade variabler.

3.2.1. Analytisk struktur

Operationaliseringen delas in i fyra dimensioner: asymmetrisk metod, riskpåverkan, operativ begränsning och maritimt utfall. Dessa dimensioner motsvarar olika steg i processen genom vilken sjöförnekelse kan uppstå.

3.2.2. Asymmetrisk metod

Den första dimensionen avser hur Ukraina påverkar rysk sjöverksamhet. Hos Tills teori är sjöförnekelse kopplat till indirekt och asymmetrisk krigföring. Svagare aktörer kan då använda selektiva angrepp snarare än att eftersträva avgörande sjöslag (Till, 2026, s. 193). Genom teknologisk utveckling av sjömålsrobotar och obemannade system möjliggörs det att relativt begränsade resurser kan generera betydande operativ effekt (Till, 2026, s. 194). I studien identifieras indikatorer såsom användning av obemannade system, landbaserade sjömålsrobotar samt attacker mot fartyg, baser och hamnar. Det avgörande är inte det enskilda utfallet av varje angrepp, utan om det går att identifiera ett återkommande mönster av asymmetriskt agerande.

3.2.3. Riskpåverkan

Riskpåverkan är den andra dimensionen. Den avser i vilken utsträckning dessa metoder påverkar motståndarens riskkalkyl. Eftersom sjöförnekelse syftar till att göra motståndarens användning av havet mer riskfylld eller osäker blir det centralt att undersöka om Ukrainas agerande förändrar ryskt beteende (Till, 2026, s. 193). De empiriska indikatorerna är fartygsförluster, skador på centrala plattformar, förstärkta skyddsåtgärder samt förändrade operationsmönster. Indikatorn anses stärkt när en observerad beteendeförändring kan kopplas till föregående ukrainska angrepp.

3.2.4. Operativ begränsning

I det tredje steget, operativ begränsning, ses om riskpåverkan ger konkreta begränsningar i rysk operationsfrihet. Detta bygger på Tills definition av sjöförnekelse där motståndaren förhindras från att använda havet för sina egna syften (Till, 2026, s. 193). Indikatorer för denna dimension är ombasering av fartyg, minskad närvaro i vissa områden, uteblivna eller reducerade operationer samt försvagad blockad- eller eskortförmåga. En indikator anses uppfylld när en tidigare observerbar operativ förmåga reduceras eller upphör.

3.2.5. Maritimt utfall

Slutligen ses hur det maritima tillståndet påverkas till följd av de tidigare processerna. Till menar att sjökontroll och sjöförnekelse är gradvisa fenomen som ofta samexisterar (Till, 2026, s. 198, 200). Materialet bedöms mot tre idealtypiska utfall: kvarstående sjökontroll, etablerad sjöförnekelse, eller ett mellanläge där området bäst förstås som omtvistat. Det senare utgör den huvudsakliga analytiska referenspunkten i studien.

3.2.6. Analysverktyg

Analysverktyget sammanfattar operationaliseringen och används som ett gemensamt raster för samtliga fall. Det skapar jämförbarhet mellan fallen och tydliggör hur teorins begrepp omsätts i den empiriska analysen.

Dimension	Analysfråga	Indikatorer	Tolkningskriterium
Asymmetrisk metod	Hur använder Ukraina asymmetriska metoder för att påverka rysk sjöverksamhet?	USV, sjömålsrobotar, attacker mot fartyg, baser och hamnar	Upprepade angrepp med indirekta och asymmetriska medel
Risikpåverkan	Hur påverkas rysk riskkalkyl av Ukrainas agerande?	Förluster, skador, skyddsåtgärder, förändrade rörelsemönster	Beteendeförändring kopplad till ukrainska angrepp
Operativ begränsning	Hur begränsas rysk operationsfrihet till sjöss?	Ombasering, minskad närvaro, uteblivna operationer, svagare blockad	Reducerad eller upphörd operativ förmåga
Maritimt utfall	Vilket maritimt tillstånd uppstår?	Begränsad handlingsfrihet, kvarvarande risk, avsaknad av full kontroll	Havet förblir omtvistat

3.3. Material

Datansamlingen genomförs som en kvalitativ dokumentstudie. Det innebär att studien systematiskt bearbetar skriftligt material om det händelseförlopp som undersöks. Johannessen beskriver dokumentstudier som en kvalitativ metod där dokument används som datakälla och tolkas i relation till studiens syfte och frågeställning (Johannessen, Tuft & Christoffersen, 2020, s. 85-87). I denna uppsats används dokumentanalys då den maritima konflikten i Svarta havet inte är direkt tillgänglig genom egen observation, samtidigt som det finns ett omfattande skriftligt och visuellt material i öppna källor. Materialet används inte primärt för att analysera texter som språkliga eller diskursiva objekt, utan som informationsbärare om ett empiriskt skeende. Fokus ligger därav på vad källorna kan säga om Ukrainas agerande, förändringar i rysk operationsfrihet och vilka uttryck för sjöförnekelse som kan identifieras. Eftersom dokumentanalys bygger på tolkning krävs en metodisk och transparent hantering av materialet, särskilt i studier av pågående väpnade konflikter där information ofta är fragmentarisk, politiserad och svår att fullt ut verifiera.

Den empiriska sökningen har genomförts utifrån studiens valda analysenheter: Moskva, Saratov/Berdiansk, Sevastopol/Tsiklon, Ivanovets/Caesar Kunikov/Sergei Kotov samt Novochoerkassk. Sökningen har då varit fallstyrd och inriktad mot material som kan belysa respektive händelse utifrån studiens operationalisering: asymmetrisk metod, risikpåverkan,

operativ begränsning och maritimt utfall. Urvalet har styrts av om materialet innehåller uppgifter om angreppsmetod, skador eller förluster, ryska skyddsåtgärder, förändrat ryskt uppträdande, ombasering, begränsad närvaro eller påverkan på rysk förmåga att använda havet.

Sökningarna har genomförts med kombinationer av händelsenamn, fartygsnamn, platsnamn och engelska begrepp kopplade till angrepp, sänkning och skada. Exempel på sökord är "Moskva sank 2 Neptune missiles", "Sinking of the Moskva", "Saratov Berdyansk destroyed", "Berdyansk port landing ship Saratov", "Tsiklon Zyklon struck", "Ivanovets sunk", "Caesar Kunikov sunk", "Sergei Kotov sunk" och "Novocherkassk destroyed Feodosia". Alternativa stavningar, exempelvis Tsiklon och Zyklon, har använts för att minska risken att relevanta källor utesluts.

Urvalet har därefter gjorts genom källkritisk gallring. För varje fall har ambitionen varit att använda flera källor som antingen är nära händelsen i tid, har tydlig avsändare, eller bidrar med senare kompletterande uppgifter. Materialet består av samtida nyhetsrapportering, försvars- och säkerhetspolitiska analyser, öppna visuella belegg och senare rapportering. Uppgifterna vägs mot varandra utifrån äkthet, oberoende, samtidighet och tendens.

Yin och Nilsson framhåller att fallstudier ofta kräver flera källor som vävs samman triangulerande (Yin & Nilsson, 2007, s. 31). I denna studie innebär det att materialet relateras till samma analytiska frågor i varje fall, vilket stärker möjligheten att identifiera återkommande mönster i hur ukrainska angrepp påverkar rysk riskkalkyl, begränsar rysk operationsfrihet och bidrar till ett mer omtvistat maritimt tillstånd.

3.4. Källkritik

När studien bygger på dokument och andra sekundärkällor krävs en systematisk källkritisk granskning av materialet. Detta är särskilt viktigt i studier av samtida konflikter, där informationen ofta är omfattande men samtidigt ojämn, delvis svårverifierad och ibland präglad av motstående intressen. Yin och Nilsson framhåller att fallstudier ibland har kritiserats för att genomföras slarvigt, med tvetydiga belegg och svag systematik, vilket gör transparens och noggrannhet särskilt viktiga i denna typ av design (Yin & Nilsson, 2007, s. 27). Den källkritiska granskningen syftar till att bedöma materialets tillförlitlighet och att minska risken för att studiens resultat bygger på osäkra eller ensidiga uppgifter.

3.4.1. Äkthet, oberoende, samtidighet, tendens

Källkritiken i studien utgår från ÄDELOST-principen, där materialet granskas utifrån äkthet, oberoende, samtidighet och tendens. Äkthet handlar om att bedöma om källan är vad den utger sig för att vara. I studien innebär detta att avsändare, publiceringssammanhang och spårbarhet kontrolleras innan materialet används som empiriskt underlag. Oberoende avser i vilken grad källan bygger på egna uppgifter eller återger information från andra aktörer. Eftersom studien till stor del bygger på sekundärmaterial behöver det bedömas hur nära källan står den ursprungliga informationen. Det innebär att materialet inte enbart värderas utifrån antal källor, utan även utifrån om dessa faktiskt tillför självständiga uppgifter eller bygger på samma bakomliggande rapportering. Samtidighet rör avståndet mellan händelsen och källans publicering. I studier av ett pågående eller nyligen inträffat krig kan tidiga källor ligga nära händelsen men vara osäkra, medan senare källor kan ge bättre överblick men också innehålla mer tolkning. Tendens handlar slutligen om att bedöma om materialet kan vara påverkat av politiska, militära, journalistiska eller institutionella intressen (Esaiasson m.fl., 2024, s. 138-

142). Detta är särskilt relevant i studier av väpnad konflikt, där uppgifter ofta präglas av osäkerhet, strategisk kommunikation och aktörers egna perspektiv.

3.4.2. Källanalys

Det empiriska materialet har granskats fallvis utifrån äkthet, oberoende, samtidighet och tendens. Syftet är att bedöma och värdera om källorna ger ett trovärdigt underlag för att analysera Ukrainas asymmetriska maritima agerande.

I Moskva-fallet används BBC, USNI Proceedings och The Moscow Times. Källorna är äkta i den meningen att de är publicerade av identifierbara redaktioner eller etablerade försvarsanalytiska sammanhang. BBC ligger nära händelsen i tid och redovisar samtidigt osäkerhet kring de första uppgifterna, vilket stärker transparensen men begränsar säkerheten. USNI tillför en militärteknisk analys av händelsen, medan The Moscow Times ger en senare uppgift med rysk anknytning. Oberoendet stärks av att källorna har olika publiceringsmiljöer, men materialet måste ändå behandlas försiktigt när flera uppgifter ytterst bygger på ukrainska eller ryska påståenden. Tendensen hanteras genom att slutsatsen inte bygger på en enskild källa, utan på överlappningen mellan samtida rapportering, teknisk analys och senare bekräftande uppgifter.

I Saratov/Berdiansk-fallet används USNI News, BBC och The War Zone. Materialet är relevant då källorna behandlar både händelseförloppet, visuell bekräftelse och den operativa betydelsen av angreppet mot rysk logistisk sjöverksamhet. USNI:s användning av satellitbilder stärker äkthet och verifierbarhet. BBC och The War Zone ger kompletterande redogörelser, men är i huvudsak sekundärkällor. Samtidigheten är god då rapporteringen ligger nära händelsen, men just därför finns också risk för preliminära eller ofullständiga uppgifter. Tendensen bedöms som hanterbar, men västerländsk rapportering om ryska förluster kan ha en urvalsvinkling som behöver beaktas.

I Sevastopol/Tsiklon-fallet används Kyiv Independent, The War Zone och Euromaidan Press. Dessa källor är äkta och spårbara, men tendenskriteriet är särskilt viktigt när flera av dem har tydlig ukrainsk eller pro-ukrainsk kontext. De är mest användbara för att identifiera påstådda händelser, mål och ukrainska bedömningar, men bör inte behandlas som helt neutrala belägg. The War Zone bidrar med en mer försvarsanalytisk genomgång och fungerar som ett kompletterande material. Oberoendet är begränsat om flera källor bygger på ukrainska militära uppgifter, vilket gör att slutsatserna bör formuleras med försiktighet.

I fallet Ivanovets, Caesar Kunikov och Sergei Kotov används The War Zone, The Guardian och European Security & Defence. Källorna är spårbara och behandlar händelserna nära i tid. The Guardian ger bred nyhetsrapportering, medan The War Zone och European Security & Defence tillför mer försvarsorienterad kontext. Samtidigheten är en styrka, särskilt när angreppen snabbt dokumenterades genom bild- och videomaterial. Samtidigt är sådant material ofta publicerat eller spritt av ukrainska aktörer, vilket skapar tendensrisk. Det används inte som ensamt bevis, utan som del av en samlad bedömning tillsammans med oberoende rapportering.

I Novochoerkassk-fallet används Reuters, CNN och Defence Express. Reuters och CNN stärker äkthet och oberoende genom etablerade redaktionella processer, medan Defence Express tillför militär kontext men har tydligare ukrainsk anknytning. Samtidigheten är god eftersom samtliga källor publicerades nära händelsen. Tendensen bedöms som lägre hos Reuters och CNN än hos Defence Express, men även dessa bygger delvis på uppgifter från ukrainska eller ryska myndigheter. Sammantaget ger materialet ett tillräckligt underlag för att

analysera angreppet som ett fall där ukrainsk bekämpningsförmåga nådde rysk hamn- och basmiljö, men detaljer om skadornas omfattning bör uttryckas med viss försiktighet. Totalt är materialet användbart då flera typer av källor jämförs inom varje fall. Den huvudsakliga begränsningen är att mycket av rapporteringen om kriget i Svarta havet bygger på uppgifter från stridande parter, underrättelsebedömningar eller visuellt material som publicerats i ett informationskrig. Detta hanteras genom triangulering, fallvis jämförelse och genom att analysen fokuserar på återkommande mönster snarare än på enskilda obekräftade detaljer.

3.5. Forskningsetik

Studien bygger uteslutande på öppet tillgängligt skriftligt material och innefattar varken intervjuer, personuppgifter eller direkt kontakt med enskilda individer. De forskningsetiska övervägandena rör främst korrekt och transparent hantering av källor, rättvisande återgivning av tidigare forskning och noggrannhet i hur materialet tolkas och används i analysen. Det är särskilt viktigt i en studie av väpnad konflikt, där felaktig återgivning eller selektiv användning av material riskerar att påverka analysens trovärdighet.

4. Analys

Analysen undersöker de valda fallen med stöd av uppsatsens analysverktyg: sänkningen av Moskva, angreppet mot Saratov i Berdiansk, angreppet mot Tsiklon, angreppen mot Ivanovets, Caesar Kunikov och Sergei Kotov samt angreppet mot Novochoerkassk. Varje fall behandlas utifrån fyra analytiska dimensioner: asymmetrisk metod, riskpåverkan, operativ begränsning och maritimt utfall.

4.1. Moskva-fallet

4.1.1. Asymmetrisk metod

Moskva-fallet är ett tidigt exempel på hur Ukraina kunde påverka rysk sjöverksamhet utan att möta den ryska flottan i symmetrisk sjöstrid. Den första rapporteringen präglades av motstridiga uppgifter. Ryssland uppgav att fartyget skadats efter en brand och ammunitionsdetonation ombord, medan Ukraina uppgav att kryssaren träffats av två Neptune-robotar. BBC konstaterade att uppgifterna inte fullt ut kunde verifieras, men att de synliga skadorna enligt experter var förenliga med ett robotanfall (Sands, 2022). The Moscow Times tillför senare ett nytt led genom att återge att en rysk militärdomstol uppgav att två ukrainska robotar träffade Moskva och orsakade brand och rökfyllnad i fartygets inre utrymmen (The Moscow Times, 2026). Tillsammans ger källorna stöd för tolkningen att Ukraina använde kustbaserad robotbekämpning mot ett högvärdigt ryskt marint mål.

4.1.2. Riskpåverkan

Moskva var Svartahavsflottans flaggskepp och en central plattform i den ryska maritima offensiven mot Ukraina. BBC beskriver fartyget som ett viktigt symboliskt och militärt mål med ett flerskiktat luftförsvar, vilket innebar att det borde ha varit svårt att slå ut (Sands, 2022). Att en av Rysslands mest skyddade ytplattformar kunde träffas och därefter förloras fick betydelse bortom den rent materiella skadan. Det visade att även centrala ryska fartyg kunde vara sårbara i operationsområdet. Den tekniska analysen i USNI Proceedings fördjupar bilden genom att visa att ett begränsat antal träffar kan få stor effekt på moderna örlogsfartyg, eftersom direkta skador från robotträffar kan förstärkas av sekundära bränder och explosioner i ammunition och bränsle (Zimm, 2022). The Moscow Times stärker riskdimensionen ytterligare genom uppgifter om personella förluster: 20 sjömän dödades, 24 skadades och 8 förblev saknade under en sex timmar lång kamp för att hålla fartyget flytande (The Moscow Times, 2026). När ett flaggskepp inte bara träffas utan också går förlorat med betydande besättningsförluster, skapas starka skäl att omvärdera skydd, avstånd och gruppering även för andra enheter i samma operationsområde.

4.1.3. Operativ begränsning

BBC visar att Moskva hade stor betydelse för den ryska maritima krigföringen. Svartahavsflottan användes för att understödja invasionen, genomföra robotangrepp och stödja operationerna mot Mariupol (Sands, 2022). Förlusten av flaggskeppet var därför mer än ett enskilt fartygsbortfall. När angreppet visade att även tungt skyddade plattformar kunde bekämpas, ökade osäkerheten kring fortsatt ryskt uppträdande nära Ukrainas kust. Fallet

bidrog på så sätt till att begränsa rysk operativ frihet till sjöss, särskilt i den del av Svarta havet där Ryssland tidigare hade kunnat uppträda med större säkerhet.

4.1.4. Maritimt utfall

Moskva-fallet ska inte tolkas som ett uttryck för ukrainsk sjökontroll. Inga källor visar att Ukraina efter angreppet kunde använda havet fritt för egna syften. Det fallet visar på är att Rysslands användning av havet blev mindre självklar och mer utsatt. BBC pekar på fartygets centrala militära och symboliska betydelse, medan The Moscow Times senare bekräftar att förlusten orsakades av ett ukrainskt robotanfall med påvisbara personella förluster (Sands, 2022; The Moscow Times, 2026). Här kan man se en tydlig brytpunkt som markerar där rysk obestridd kontroll i nordvästra Svarta havet började utmanas. Ukraina uppnådde inte konventionell sjökontroll men kunde ändå begränsa en starkare motståndares handlingsfrihet.

4.2. Saratov/Berdiansk-fallet

4.2.1. Asymmetrisk metod

Saratov/Berdiansk-fallet visar en annan form av asymmetrisk påverkan. Här riktades angreppet inte mot ett ryskt fartyg till sjöss, utan mot en logistiskt viktig hamnod. I mars 2022 förstördes ett ryskt landstigningsfartyg vid kaj i den av Ryssland ockuperade hamnen i Berdiansk. USNI News anger, med stöd i satellitbilder från Maxar och uppgifter från en amerikansk försvarstjänsteman, att ett Alligator-klassat fartyg sänktes vid kajplatsen efter ett ukrainskt anfall. Två närliggande Ropucha-klassade landstigningsfartyg skadades och lämnade hamnen medan de bekämpade egna bränder (Sutton, 2022). The War Zone beskriver samma händelse som en mycket kraftig explosion där de två andra fartygen snabbt lämnade hamnen (Newdick, 2022). Båda källorna är försiktiga när det gäller exakt angreppsmetod. USNI anger att det var oklart om attacken genomfördes med ballistisk robot eller drönare (Sutton, 2022), medan The War Zone redovisar flera möjliga förklaringar, bland annat Tochka-U, drönarstöd, sabotage eller sekundär brand (Newdick, 2022). För analysen är den exakta vapentypen mindre avgörande än angreppets funktion. Ukraina slog mot rysk logistisk användning av sjöstridskrafter genom att angripa fartyg i hamn, i stället för att möta dem i öppen sjöstrid.

4.2.2. Riskpåverkan

Fartygens närvaro i Berdiansk var kopplad till rysk försörjning av operationerna mot Mariupol. USNI anger att det sänkta fartyget genomförde en återförsörjningsuppgift och att Ryssland använde Berdiansk som logistisk omlastningspunkt. Större fartyg kunde där lossa fordon, ammunition och materiel vid hård kaj, vilket var svårare att genomföra genom strandlandsättningar i det grunda Azovska havet (Sutton, 2022). The War Zone framhåller att fartyg av den aktuella typen kunde föra stora mängder trupp och materiel, och att explosionens omfattning talade för att betydande mängder ammunition kan ha funnits ombord eller i direkt anslutning till lossningen (Newdick, 2022). Fallet visar att även hamnliggande ryska landstigningsfartyg i ockuperat område kunde utsättas för allvarlig bekämpning. Detta är centralt, då kajläge normalt innebär viss trygghet genom kontroll över omgivande

infrastruktur, närhet till egna styrkor och möjlighet till skyddsåtgärder. USNI:s satellitbilder visar att det sänkta fartyget låg under vatten dagen efter anfallet och att branden spred sig till ett civilt handelsfartyg och till tankar på kajområdet (Sutton, 2022). Att två andra landstigningsfartyg lämnade hamnen efter anfallet, minst ett med brand ombord, tyder på att hotet uppfattades som omedelbart även för de kvarvarande enheterna.

4.2.3. Operativ begränsning

USNI är försiktig i sin bedömning och konstaterar att ett förstört fartyg i sig inte nödvändigtvis blockerade hela hamnen. Samtidigt anges att de två andra landstigningsfartygen sannolikt återvände till Sevastopol och lämnade Azovska havet (Sutton, 2022). The War Zone gör en mer långtgående bedömning och framhåller att förlusten försämrade rysk amfibisk förmåga i området, särskilt då Turkiets tillämpning av Montreuxkonventionen innebar att Ryssland inte enkelt kunde föra in ersättningsfartyg utifrån (Newdick, 2022). Artikeln argumenterar också för att händelsen riskerade att undergräva ryska planer på att använda Berdiansk, och möjligen andra erövrade hamnar, som nav för fortsatt försörjning och ockupation (Newdick, 2022). Mönstret är tydligt. Angreppet ökade risken med att använda hamnen militärt och försvårade rysk användning av sjövägen som logistisk förstärkning till operationerna kring Mariupol.

4.2.4. Maritimt utfall

Saratov/Berdiansk-fallet kan förstås som ett fall där sjöförnekelse uppnås genom påverkan på logistik. Det handlade inte om att Ukraina tog kontroll över Azovska havet. Däremot försämrades Rysslands möjligheter att använda havet för transport, förstärkning och understöd. BBC:s senare artikel från december 2023 ger stöd åt denna tolkning, då den återger att Ukrainas försvarsdepartement redan 2022 beskrev Novochoerkassk som skadat i Berdiansk-angreppet och att Saratov sänktes (Waterhouse & Armstrong, 2023). Fallet visar därmed hur Ukraina kunde begränsa rysk handlingsfrihet till sjöss genom att angripa fartyg i hamn och därigenom påverka förutsättningarna för fortsatt rysk operativ användning av det maritima rummet.

4.3. Tsiklon-fallet

4.3.1. Asymmetrisk metod

Tsiklon-fallet rör ett ukrainskt angrepp mot ett ryskt sjömål i basområde. Enligt Ukrainas generalstab träffades den ryska robotkorvetten Tsiklon i ett ukrainskt anfall mot Sevastopol den 19 maj 2024 (Ostiller, 2024). Två av de tre källorna beskriver anfallet som att fartyget förstördes (Ostiller, 2024; Zoria, 2024), medan The War Zone intar en mer försiktig hållning och konstaterar att flera rapporter pekade mot träff, men att tillgängliga satellitbilder då ännu inte kunde bekräfta förstörelsen fullt ut (Newdick, 2024). Oavsett exakt skadeomfattning är det centrala att Ukraina riktade angreppet mot ett högvärdigt ryskt sjömål i Sevastopol. Detta var ett basområde där Ryssland kunde förvänta sig en högre skydds nivå än ute till sjöss. Fallet ligger därför i linje med ett asymmetriskt angreppssätt där långräckviddiga precisionsvapen används mot maritima noder och plattformar i stället för att Ukraina möter den ryska flottan

direkt. The War Zone återger ryska uppgifter om att ATACMS kan ha använts, men detta fastställs inte säkert (Newdick, 2024).

4.3.2. Riskpåverkan

Tsiklon beskrivs i källorna som en ny Karakurt-klassad robotkorvett med förmåga att bära och avfyra Kalibrrobotar. Kyiv Independent återger att den ukrainska marinens talesperson tidigare pekat ut fartyget som Rysslands sista kvarvarande robotskepp i Svarta havet (Ostiller, 2024). Euromaidan Press beskriver det som den sista ytburna Kalibr-plattformen i det ockuperade Krim (Zoria, 2024). Ett angrepp mot just Tsiklon får därmed betydelse utöver själva fartygsförlusten. Det signalerar att även återstående militärt betydelsefulla enheter i skyddade hamnmiljöer kan träffas. När sådana plattformar inte längre kan betraktas som säkra ökar osäkerheten kring fortsatt basering, beväpning och användning av fartyg i området.

4.3.3. Operativ begränsning

Tsiklon-fallet ingår i en bredare utveckling där rysk operationsfrihet gradvis har pressats tillbaka. Samtliga tre källor placerar anfallet i ett mönster av ukrainska robot- och drönanangrepp som redan hade tvingat Ryssland att flytta värdefulla enheter bort från Krim. Kyiv Independent anger att nästan alla större fartyg redan hade dragits tillbaka från hamnar på det ockuperade Krim (Ostiller, 2024). The War Zone beskriver hur återkommande ukrainska attacker tvingat fram en omfattande omgruppering till Novorossijsk (Newdick, 2024). Euromaidan Press framhåller att tidigare angrepp redan hade fört bort större delar av flottan från Krimhamnarna (Zoria, 2024). I detta sammanhang visar Tsiklon-fallet att inte heller de plattformar som fanns kvar i Sevastopol kunde användas utan betydande risk. Om fartyget förstördes innebar det dessutom att Ryssland förlorade en kvarvarande ytplattform med Kalibr-förmåga i området (Ostiller, 2024; Zoria, 2024).

4.3.4. Maritimt utfall

Tsiklon-fallet pekar mot en fördjupning av sjöförnekelsen, inte mot ukrainsk sjökontroll. Källorna visar inte att Ukraina genom anfallet kunde använda havet fritt för egna syften. Däremot visar de att Rysslands användning av Krim som säker marin bas i ökande grad underminerades. Genom långräckviddiga angrepp kunde Ukraina göra rysk närvaro osäker, påverka basering och minska nyttan av kvarvarande marina plattformar i regionen. Fallet visar alltså hur sjöförnekelse kan förstärkas även genom angrepp mot fartyg i bas, inte enbart genom strid till sjöss.

4.4. Ivanovets, Caesar Kunikov och Sergei Kotov

4.4.1. Asymmetrisk metod

Fallen Ivanovets, Caesar Kunikov och Sergei Kotov visar hur Ukraina utvecklade ett mer återkommande angreppssätt med obemannade ytfarkoster. The War Zone beskriver hur robotkorvetten Ivanovets natten mellan den 31 januari och 1 februari träffades av flera

Magura V5-farkoster nära Donuzlav på västra Krim och därefter sjönk (Altman, 2024). Samma metod återkommer i The Guardians rapportering om Caesar Kunikov, där ukrainsk militär underrättelsetjänst uppgav att flera sjödrönare träffade fartygets babordssida utanför Krim och orsakade kritiska hål i skrovet (Roth, 2024). European Security & Defence beskriver hur Sergei Kotov angreps av flera Magura V5-farkoster nära Kertjsundet och träffades i akter, babord och styrbord (Felstead, 2024). Det rör sig därav inte om enstaka experimentella angrepp. Ukraina använde samma typ av vapensystem mot olika ryska fartygstyper inom samma operationsområde. Ivanovets var en robotkorvett med anti-skeppsförmåga, Caesar Kunikov ett större landstigningsfartyg med transportkapacitet och Sergei Kotov ett patrullfartyg av Project 22160-klassen. Trots skillnaderna mellan fartygen användes små, fjärrstyrda och relativt svårupptäckta farkoster mot betydligt större plattformar. The Guardian betonar att drönarna opererade i svärm och kunde fjärrstyras (Roth, 2024), medan The War Zone återger att Magura V5 hade både räckvidd och lastkapacitet för angrepp långt från ukrainsk kust (Altman, 2024). Asymmetrin ligger därmed i relationen mellan medel och effekt: Ukraina kunde med små obemannade system påverka större ryska fartyg med viktiga operativa funktioner.

4.4.2. Riskpåverkan

Den ukrainska asymmetrin får störst betydelse när den börjar påverka rysk riskbedömning mer strukturellt. Ett enskilt träffat fartyg kan förklaras som en isolerad händelse. När flera fartyg av olika typ träffas inom kort tid blir mönstret svårare att avfärda. The War Zone beskriver hur Ivanovets försökte försvara sig med närskyddseld men ändå träffades upprepade gånger och sjönk (Altman, 2024). Det pekar på att fartygens närskydd inte räckte för att hantera hotet. När The Guardian därefter rapporterar att även Caesar Kunikov träffades av flera sjödrönare och började sjunka (Roth, 2024), är sårbarheten inte längre knuten till en viss fartygstyp. Sergei Kotov-fallet förstärker bilden ytterligare, eftersom European Security & Defence återger att fartyget träffades på flera sidor och att även personella förluster uppstod (Felstead, 2024). Riskpåverkan gäller alltså inte bara fartygens fysiska skydd. Den gäller också deras operativa användbarhet. När robotbeväpnad ytstridsförmåga, transport- och landstigningskapacitet samt patrull- och närvaroförmåga visar sig sårbara för samma typ av angrepp, breddas hotet till flera centrala delar av rysk sjöverksamhet.

4.4.3. Operativ begränsning

När angrepp mot enskilda fartyg övergår i ett återkommande mönster påverkas även rysk operationsfrihet. Det blir svårare för Ryssland att använda fartyg nära Krim och i Svarta havet med samma förutsägbarhet som tidigare. The Guardian placerar Caesar Kunikov-angreppet som den andra framgångsrika ukrainska operationen mot ett ryskt örlogsfartyg under samma månad (Roth, 2024). The War Zone beskriver Ivanovets-angreppet som en del av Ukrainas asymmetriska offensiv mot den ryska flottan (Altman, 2024). European Security & Defence placerar Sergei Kotov i en följd av tidigare ukrainska angrepp som redan hade sänkt eller skadat flera betydande ryska fartyg (Felstead, 2024). Ryssland måste därmed räkna med att även fartyg i rörelse eller nära egna basområden kan angripas av ytdrönare. Detta begränsar hur och var fartyg kan patrullera, eskortera och transportera utan att utsättas för hög risk. Den operativa effekten blir bredare än förlusten av ett enskilt fartyg, då de tre fartygen representerade olika funktioner: ytstridsförmåga, landstignings- och transportförmåga samt

patrullering nära Kertjsundet. Det som påverkas är alltså inte bara antalet fartyg, utan möjligheten att lösa flera typer av marina uppgifter med rimlig säkerhet.

4.4.4. Maritimt utfall

Det maritima utfallet i dessa tre fall är en tydlig fördjupning av sjöförnekelsen. Det innebär inte att Ukraina uppnår full sjökontroll i Svarta havet. Ingen av källorna visar att Ukraina fritt kan använda havet för egna syften eller helt utesluta rysk närvaro. Däremot visar fallen att rysk sjöverksamhet blir mer osäker, mer sårbar och svårare att bedriva på tidigare sätt. The Guardian beskriver utvecklingen som att Ukraina gradvis tryckt tillbaka Moskvas tidiga dominans i Svarta havet genom långräckviddiga robotar och innovativ användning av sjödrönare (Roth, 2024). The War Zone beskriver Ivanovets som en del av samma asymmetriska offensiv (Altman, 2024), medan European Security & Defence placerar Sergei Kotov i en följd av ukrainska anfall som redan hade sänkt eller allvarligt skadat flera av Svartahavsflottans fartyg (Felstead, 2024). Resultatet är ett omtvistat maritimt läge där Ryssland fortfarande kan verka till sjöss, men inte längre ostört eller med samma operativa trygghet.

4.5. Novocherkassk-fallet

4.5.1. Asymmetrisk metod

Novocherkassk handlar om ett ukrainskt angrepp mot ett större ryskt landstigningsfartyg i hamn. Reuters återger att Ukraina under natten till den 26 december 2023 angrep hamnen i Feodosia på det ockuperade Krim med luftavfytrade kryssningsrobotar, och att det ryska försvarsministeriet medgav att Novocherkassk hade skadats (Osborn & Hunder, 2023). Enligt CNN uppgav Ukraina att fartyget förstördes, medan Ryssland höll fast vid att det endast hade skadats (Lendon, 2023). Ukraina använde alltså långräckviddig precisionsbekämpning mot ett större ryskt örlogsfartyg när det låg i hamn och ingick i en skyddad rysk maritim nod. CNN beskriver Novocherkassk som ett Ropucha-klassat landstigningsfartyg med kapacitet att bära omkring 87 besättningsmän, 237 soldater och upp till 25 bepansrade fordon (Lendon, 2023). Reuters framhåller att fartyget kunde transportera stridsvagnar och annan pansrad materiel samt landsätta trupp (Osborn & Hunder, 2023). Angreppet riktades mot en plattform med betydelse för rysk transport-, förstärknings- och landstigningsförmåga. Defense Express tillför spekulatjonen att fartyget kan ha burit Shahed-drönare eller annan farlig last, men detta fastställs inte säkert i källmaterialet (Syngaiivska, 2023).

4.5.2. Riskpåverkan

Angreppet visar att även större örlogsfartyg i hamnmiljö på Krim kunde vara sårbar. Reuters beskriver explosionen som så kraftig att en ukrainsk flygvapentalesperson bedömde det som svårt för fartyget att åter tas i tjänst. Det som syntes liknade enligt denna bedömning inte enbart en robotträff, utan en större ammunitionsdetonation (Osborn & Hunder, 2023). CNN återger att videomaterial från sociala medier visade stora explosioner i Feodosia och att även ryska myndigheter medgav ett angrepp samt skador på fartyget (Lendon, 2023). Kombinationen av ukrainska uppgifter, visuella indikationer och ryska medgivanden gör hotet mot rysk marin verksamhet på Krim konkret. Risken blir ännu tydligare när angreppet

placeras i ett bredare sammanhang. Reuters påminner om att Ukraina redan tidigare hade slagit mot fartyg i torrdockor, örlogsfartyg i Sevastopol, flottans högkvarter och Krimbron (Osborn & Hunder, 2023). CNN kopplar Novochoerkassk till tidigare ukrainska angrepp mot systerfartyget Minsk och till Moskvas förlisning 2022 (Lendon, 2023). Fallet blir inte en isolerad händelse utan som en del av en längre utveckling där Krim gradvis förlorar sin funktion som tryggt bakre område för rysk flottverksamhet.

4.5.3. Operativ begränsning

Den förändrade riskbilden får operativa följder, eftersom Novochoerkassk inte var ett perifert fartyg. Det var en plattform för rysk amfibisk och logistisk användning av havet. Reuters framhåller uttryckligen att angreppet kunde försvåra framtida ryska försök att ta mer ukrainskt territorium längs Svartahavskusten (Osborn & Hunder, 2023). CNN beskriver samma fartygstyp som byggd för strandlandsättning, med både bog- och akterdörrar samt kapacitet att föra iland personal och bepansrade fordon (Lendon, 2023). När just denna typ av fartyg träffas i hamn begränsas inte bara ett enskilt skrov, utan en konkret förmåga att använda sjövägen för transport, förstärkning och amfibiskt understöd. Att angreppet skedde i Feodosia, en hamn på Krim som Ryssland använde för militär verksamhet, förstärker den operativa betydelsen. Reuters betonar att Ryssland under kriget hade använt sin flotta för att begränsa Ukrainas tillgång till Svarta havet, vilket var avgörande för ukrainsk export (Osborn & Hunder, 2023). När ett större ryskt landstigningsfartyg träffas i denna miljö undergrävs den ryska förmågan att använda Krim som säker maritim plattform.

4.5.4. Maritimt utfall

Novochoerkassk-fallet pekar mot ett maritimt tillstånd som bäst förstås som fördjupad sjöförnekelse. Källorna visar inte att Ukraina efter angreppet kunde använda havet fritt eller utestänga Ryssland från Svarta havet. Däremot visar de att Rysslands användning av havet och av Krim som marin bas blev mer osäker och mindre operativt tillförlitlig. Reuters framhåller att angreppet kunde hindra framtida ryska försök att expandera längs Svartahavskusten (Osborn & Hunder, 2023), medan CNN placerar Novochoerkassk i en följd av större ryska marina förluster (Lendon, 2023). Fallet blir med det ännu ett uttryck för sjöförnekelse. Ukraina hindrar inte Ryssland från all närvaro till sjöss, men angreppet gör denna närvaro svårare att upprätthålla och minskar nyttan av ryska fartyg, hamnar och logistiska sjöförmågor.

5. Slutsatser

5.1. Resultat

Analysen pekar på ett gradvis uppbyggt mönster av sjöförnekelse i Svarta havet. Ukraina uppnår inte sjökontroll i konventionell mening, eftersom materialet inte ger stöd för att landet fritt kan använda havet för egna militära syften eller utestänga Ryssland från hela operationsområdet. Däremot är det ett återkommande mönster där ukrainska asymmetriska metoder försämrar Rysslands praktiska möjlighet att använda havet med samma säkerhet och förutsägbarhet som tidigare. Resultatet är därigenom att rysk handlingsfrihet begränsas utan att ersättas av ukrainsk kontroll.

Ukrainas asymmetriska metoder verkar genom flera former av indirekt bekämpning. I Moskva-fallet skedde påverkan genom kustbaserad robotbekämpning mot ett högvärdigt ytfartyg. I Saratov/Berdiansk- och Novochoerkassk-fallen riktades angreppen mot landstigningsfartyg i hamn, vilket innebär att Ukraina inte bara slog mot enskilda fartyg utan mot rysk logistisk och amfibisk användning av havet. I Tsiklon-fallet riktades angreppet mot en kvarvarande rysk robotplattform i basområde, medan Ivanovets, Caesar Kunikov och Sergei Kotov visar hur obemannade ytfarkoster användes återkommande mot olika ryska fartygstyper. Ukrainas asymmetri består inte av ett enskilt vapensystem utan i förmågan att angripa rysk sjöverksamhet där den inte skall vara sårbar: nära kust, i hamn, vid basområden, under patrullering och i logistiska flöden.

Nästa led i kedjan är påverkan på den ryska riskkalkylen. Moskva-fallet visar att även ett flaggskepp med hög symbolisk och militär betydelse kunde träffas och gå förlorat. Saratov/Berdiansk-fallet visar att fartyg vid kaj i ett ockuperat område inte kunde betraktas som skyddade från ukrainsk bekämpning. Novochoerkassk- och Tsiklon-fallen visar på motsvarande sätt att hamnar och basmiljöer på Krim inte längre fungerade som säkra bakre områden. Ivanovets, Caesar Kunikov och Sergei Kotov tillför ytterligare en dimension eftersom flera olika ryska fartygsfunktioner visade sig sårbara för samma återkommande ukrainska metod. Riskpåverkan blir därför kumulativ: den uppstår inte bara genom enskilda förluster utan genom att flera delar av den ryska sjöverksamheten framstår som sårbara. Den förändrade riskkalkylen får också operativa konsekvenser. Rysk operationsfrihet begränsas på minst tre nivåer. För det första begränsas användningen av högvärdiga plattformar, vilket kan ses i Moskva- och Tsiklon-fallen. För det andra begränsas rysk förmåga att använda sjövägen för transport, förstärkning och logistiskt understöd vilket framträder i Saratov/Berdiansk- och Novochoerkassk-fallen. För det tredje begränsas rysk patrull-, närvaro- och skyddsförmåga nära Krim och strategiska sjöförbindelser, vilket hittas i fallen Ivanovets, Caesar Kunikov och Sergei Kotov. Begränsningen består alltså inte bara i att Ryssland förlorar fartyg utan i att flera centrala maritima funktioner blir svårare att genomföra med rimlig säkerhet.

Analysen tyder även på att sjöförnekelsen fördjupas över tid. Moskva-fallet markerar en tidig brytpunkt där rysk obestridd kontroll i nordvästra Svarta havet började utmanas. Saratov/Berdiansk visar därefter att även rysk logistisk användning av erövrade hamnar kunde angripas. Novochoerkassk och Tsiklon visar att ukrainsk bekämpningsförmåga senare nådde in i ryska bas- och hamnmiljöer på Krim. Fallen Ivanovets, Caesar Kunikov och Sergei Kotov visar slutligen att Ukraina utvecklade ett mer återkommande angreppssätt med obemannade ytfarkoster mot ryska fartyg i rörelse eller nära strategiskt viktiga områden. Sjöförnekelsen

uppstår inte genom en enskild avgörande händelse utan genom upprepade angrepp som efter hand förändrar villkoren för rysk sjöverksamhet.

Ukraina påverkar ryskt agerande utan att övergå till symmetrisk sjöstrid. Inget av fallen visar på att Ukraina möter den ryska Svartahavsflottan genom en konventionell flottstyrka. Effekten skapas i stället genom kustrobotar, långräckviddig precisionsbekämpning, angrepp mot hamnar och användning av obemannade ytfarkoster. Analysen visar inte bara att ryska fartyg har skadats eller sänkts utan hur dessa händelser tillsammans kan förstås som en form av maritim påverkan där en svagare aktör försvårar en starkare aktörs användning av havet. När fallen läses tillsammans ses Ukrainas sjöförnekelse som en kedja av effekter. Asymmetriska angrepp riktas först mot ryska fartyg, baser och logistiska noder. Dessa angrepp förändrar därefter rysk riskkalkyl genom att tidigare relativt skyddade plattformar och miljöer blir sårbara. Riskförändringen begränsar i sin tur rysk operationsfrihet, eftersom fartyg, hamnar och sjötransporter inte kan användas med samma förutsägbarhet. Det maritima tillstånd som uppstår är med det ett omtvistat och gradvis mer förnekat havsområde där Ryssland fortfarande kan verka, men under mer osäkra och begränsade operativa villkor.

5.2. Resultatdiskussion

Resultatet bör läsas som ett uttryck för partiell sjöförnekelse framför ett entydigt maritimt tillstånd. Ukraina har varken ersatt rysk sjökontroll med egen kontroll eller skapat full handlingsfrihet för egna maritima operationer. Det som framträder är mer begränsat, men militärt betydelsefullt: Rysslands möjlighet att använda havet på det sätt landet sannolikt avsåg vid invasionens början har försämrats.

Sjöförnekelse framstår alltså inte som en total avstängning av ett havsområde, utan som en gradvis försämring av motståndarens möjligheter att agera fritt. Detta är centralt i relation till uppsatsens forskningsproblem. Ryssland hade vid invasionens början ett tydligt marint övertag, vilket borde ha gett goda förutsättningar att dominera den maritima arenan, skydda egna operationer, upprätthålla blockad och påverka Ukrainas tillgång till sjövägar. Resultatet visar dock att materiell överlägsenhet inte automatiskt omsätts i faktisk operativ frihet. Genom robotar, sjödrönare och angrepp mot fartyg, hamnar och basområden har Ukraina kunnat skapa en situation där Ryssland fortfarande är den starkare sjömakten, men inte kan agera obehindrat. Det är i detta glapp mellan styrkeövertag och faktisk handlingsfrihet som studiens viktigaste resultat finns.

Detta betyder samtidigt inte att Ukrainas metoder ensamma förklarar den ryska flottans begränsningar. Flera faktorer kan ha förstärkt utvecklingen. Bristande luftförsvar, svag skadehantering, förutsägbara rörelsemönster, otillräckligt skydd av hamnar och svårigheter att anpassa sig till nya hot kan ha gjort den ryska flottan mer sårbar för ukrainska angrepp. Om Ryssland haft bättre taktisk anpassningsförmåga eller mer effektivt skydd mot robotar och obemannade system hade utfallet möjligen blivit annorlunda. Ukrainas framgångar bör inte enbart förstås som ett resultat av ukrainsk innovation, utan också mot bakgrund av ryska sårbarheter. Även västligt stöd och geografi påverkar hur resultatet bör tolkas. Ukrainas förmåga att identifiera mål, skapa lägesbild och genomföra angrepp har sannolikt stärkts av underrättelsestöd, teknologiska leveranser och internationellt militärt bistånd. Därför kan fallet inte utan vidare översättas till alla mindre stater möjligheter att bedriva sjöförnekelse. Ukraina är maritimt underlägset Ryssland, men inte en isolerad aktör. Resultatet bör med det förstås som ett exempel på hur en svagare aktör kan skapa sjöförnekelse under vissa gynnsamma förutsättningar, inte som ett generellt bevis för att alla mindre stater kan göra

samma sak. Till detta kommer Svarta havets särskilda karaktär. Eftersom området är relativt begränsat kan kustbaserade system, drönare och långräckviddig bekämpning få stor effekt när basområden, hamnar och sjövägar ligger inom räckvidd. Ukrainas sjöförnekelse är alltså inte bara ett resultat av vissa vapensystem, utan också av att de har använts i ett operationsområde där de kunnat få oproportionerligt stor verkan. I ett större öppet hav hade samma metoder sannolikt varit svårare att omsätta med samma effekt.

Teknologins betydelse behöver därför också förstås med viss försiktighet. Det är lätt att beskriva Ukrainas framgångar som en ny drönarrevolution till sjöss. Studien ger visst stöd för en sådan tolkning, men visar samtidigt att sjöförnekelsen inte kan reduceras till sjödrönare. I flera fall har mer etablerade vapensystem, särskilt sjömålsrobotar, haft avgörande betydelse. Sjödrönarna blir däremot särskilt viktiga senare, när Ukraina kan utsträcka hotet mot ryska fartyg och baser på nya sätt. En rimlig tolkning är därför att teknologin inte ersätter äldre former av sjökrigföring, utan förändrar hur dessa kombineras. Det är samspelet mellan robotar, drönare, underrättelser, anpassningsförmåga och målval som skapar effekt, snarare än något enskilt system.

Här finns också studiens huvudsakliga bidrag till forskningsfältet. Uppsatsen visar inte bara att Ukraina använder asymmetriska metoder. Det har tidigare forskning redan visat. Bidraget ligger snarare i att visa hur dessa metoder kan förstås genom Tills begrepp om sjöförnekelse. Därigenom blir det möjligt att se händelserna som delar av en större process. Moskva, Saratov/Berdiansk, Novochoerkassk, Tsiklon och angreppen mot Ivanovets, Kunikov och Kotov framstår då inte bara som separata framgångar eller isolerade angrepp. Tillsammans visar de hur rysk användning av havet över tid påverkas. Resultatet är inte att Ryssland förlorar all maritim förmåga, utan att användningen av denna förmåga begränsas.

Samtidigt finns det en risk att överdriva omfattningen av Ukrainas framgångar. Ryssland har fortfarande kunnat påverka Ukraina från havet och maritima områden, bland annat genom robotangrepp, blockadliknande åtgärder och hot mot handel. Den ryska flottan är begränsad, men inte utslagen som strategisk aktör. Ukrainas sjöförnekelse bör därför förstås som partiell och kontextbunden. Den har haft stor betydelse i vissa områden, särskilt i nordvästra Svarta havet och i relation till rysk ytstridsverksamhet, men innebär inte att Rysslands maritima makt helt har upphört. En alternativ tolkning är att resultatet snarare handlar om rysk försiktighet än ukrainsk sjöförnekelse. Om Ryssland efter flera förluster väljer att ombasera fartyg, minska exponeringen eller undvika vissa havsområden kan detta förstås som ett rationellt sätt att bevara kvarvarande förmåga. Men även detta stärker i viss mening studiens argument. Sjöförnekelse behöver inte innebära att motståndaren fysiskt hindras vid varje tillfälle. Det kan också innebära att motståndaren själv begränsar sitt agerande eftersom riskerna blivit för stora. I detta fall är det just förändringen i rysk riskkalkyl som visar att Ukraina har påverkat den ryska operationsfriheten.

Sammanfattningsvis bör Ukrainas maritima framgångar förstås med försiktighet. Det handlar inte om att Ukraina har vunnit kontrollen över Svarta havet utan om att landet har begränsat Ryssland möjligheten att använda delar av havet obehindrat. Detta har skett genom en kombination av asymmetriska metoder, ryska sårbarheter, geografiska förutsättningar, teknologisk utveckling och externt stöd. Studiens huvudsakliga bidrag är därför att den visar hur sjöförnekelse i modern sjökrigföring kan förstås som ett gradvis, relativt och sammansatt tillstånd. Det är inte ett binärt resultat där en aktör antingen kontrollerar eller inte kontrollerar havet. Snarare handlar det om hur risk, kostnad och osäkerhet över tid kan förändra vad en starkare motståndare faktiskt vågar och kan göra till sjöss.

5.3. Koppling till militära professionen

Ukrainas agerande i Svarta havet visar hur konventionella föreställningar om sjökrig, särskilt sjökontroll, kan behöva omprövas. Studien är relevant för den militära professionen eftersom den belyser hur handlingsfrihet kan påverkas även när en aktör saknar traditionell marin överlägsenhet. För officerare är detta centralt, eftersom professionen kräver förståelse för egna resurser men också för hur en motståndare kan agera, symmetriskt eller asymmetriskt, för att förändra operationsmiljön. Genom samordnad användning av robotar, obemannade system, underrättelser och angrepp mot baser och fartyg kan en svagare aktör skapa lägen där en starkare motståndare tvingas förändra sitt uppträdande. I kustnära eller trånga maritima miljöer blir det ännu tydligare, eftersom landbaserade system, sensorer och sjöstridskrafter kan samverka och skapa ökad slagkraft. Ökad kunskap hos officerare om sådana ageranden och asymmetriska system kan stärka förståelsen och bidra till förebyggande planering mot asymmetriska angrepp.

Studien visar att operationsfriheten till sjöss särskilt i kustnära och trånga hav, påverkas av risk, uthållighet, skydd, basering och anpassningsförmåga över tid. Detta behöver analyseras både vid planering av egna operationer och vid bedömning av motståndarens möjligheter. Uppsatsens bidrag till professionen ligger därför inte i direkta taktiska rekommendationer, utan i att fördjupa förståelsen för hur sjökrigföring kan utvecklas när en underlägsen aktör använder begränsade resurser systematiskt och asymmetriskt för att begränsa en motståndares användning av havet.

5.4. Metodologisk diskussion

Studiens metodval har varit användbart i relation till syftet. Uppsatsen prövar inte Tills teori, utan använder den för att förstå ett pågående och delvis svåröverskådligt händelseförlopp i Svarta havet. Metoden har därför gjort det möjligt att samla flera olika händelser i en gemensam analys utan att förutsätta att de har samma betydelse. Moskva, Saratov, Tsiklon, Ivanovets, Caesar Kunikov, Sergei Kotov och Novoherkassk skiljer sig åt i tid, metod och källunderlag. Det är en styrka för analysen, men också en begränsning.

En risk med studiens upplägg är att fallen kan framstå som mer jämförbara än de faktiskt är. Moskva-fallet är relativt väl belagt och har fått stor uppmärksamhet i både nyhetsrapportering och senare analyser. Andra fall särskilt Tsiklon, vilar på ett smalare material. Slutsatserna behöver därför förstås som olika starkt underbyggda. Det innebär inte att de svagare belagda fallen saknar värde men de bör inte ges samma analytiska tyngd som de mer robust dokumenterade händelserna.

En annan begränsning gäller riskpåverkan och operativ effekt. Det är förhållandevis lätt att belägga att ett fartyg har skadats eller sänkts. Det är svårare att avgöra hur rysk riskkalkyl faktiskt förändrats. Studien kan därför inte visa den ryska beslutsprocessen direkt, utan tolkar indirekta tecken som förändrad basering, minskad närvaro, förstärkta skyddsåtgärder och ett mer försiktigt uppträdande. Här finns också alternativa förklaringar, exempelvis geografi, västerländskt stöd, turkisk kontroll över sunden och krigets utveckling på land.

Operationaliseringen har ändå stärkt studiens transparens, genom att vara stram och repetitiv. Genom att varje fall analyseras genom asymmetrisk metod, riskpåverkan, operativ begränsning och maritimt utfall blir det tydligare hur slutsatserna växer fram. Resultaten bör därför inte läsas som ett definitivt facit över Rysslands agerande, utan som en välgrundad tolkning av hur Ukrainas angrepp successivt kan ha bidragit till sjöförnekelse.

5.5. Vidare forskning

Denna studie har undersökt hur Ukrainas agerande i Svarta havet kan förstås genom Geoffrey Tills begrepp om sjöförnekelse, sjökontroll och det omtvistade havet. Eftersom studien är avgränsad till ett fall och bygger på öppna källor finns flera möjliga vägar för vidare forskning. En första möjlighet är att jämföra Ukrainas agerande med andra maritima konflikter där en svagare aktör har försökt begränsa en starkare motståndares handlingsfrihet till sjöss. En sådan jämförelse skulle kunna visa om de mönster som identifierats i Svarta havet är specifika för Ukrainakriget eller om de har bredare giltighet. Vidare forskning skulle även kunna undersöka den ryska sidan mer ingående. Denna studie analyserar främst observerbara förändringar i rysk operationsfrihet, men har begränsad tillgång till ryska beslutsunderlag, riskbedömningar och interna anpassningar. Ett sådant perspektiv skulle kunna fördjupa förståelsen av hur sjöförnekelse faktiskt påverkar en motståndares handlande. Slutligen vore det relevant att studera obemannade system mer specifikt, särskilt hur sjödrönare samverkar med robotar, underrättelser och basbekämpning. Det skulle kunna bidra till en mer nyanserad förståelse av om framtida sjöförnekelse främst bör förstås som en teknologisk utveckling eller som en bredare metod för att kombinera olika förmågor mot en starkare sjömak.

6. Källförteckning

Böcker

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Sundell, A., Towns, A.E. & Wängnerud, L. (2024). *Metodpraktikan: konsten att studera människor, organisationer och samhällen*. 6. uppl. Stockholm: Norstedts Juridik.

Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2020). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. 2. uppl. Stockholm: Liber.

Till, G. (2026). *Seapower: A Guide for the Twenty-First Century*. 5. uppl. Abingdon: Routledge.

Yin, R.K. & Nilsson, B. (2007). *Fallstudier: design och genomförande*. 1. uppl. Malmö: Liber.

Vetenskapliga artiklar

Habib, M.T. & Shamrir Al Af, S.M. (2025). Maritime asymmetric warfare strategy for smaller states: lessons from Ukraine. *Small Wars & Insurgencies* 36(1): 29–58. doi:10.1080/09592318.2024.2397171

Kollakowski, T. (2025). War in the Black Sea: The revival of the Jeune École? *Journal of Strategic Studies* 48(4): 898–930. doi:10.1080/01402390.2025.2471067

Kunertova, D. (2023). The war in Ukraine shows the game-changing effect of drones depends on the game. *Bulletin of the Atomic Scientists* 79(2): 95–102. doi:10.1080/00963402.2023.2178180

Patalano, A. & Hallett, D. (2025). The Strategic Significance of the Maritime Theatre in the Russia–Ukraine War. *The RUSI Journal* 170(3): 12–26. doi:10.1080/03071847.2025.2491887

Raveendran, J. (2025). Sea Denial: The Ukrainian Case Study and the Future of Naval Warfare. *Journal of Strategic Security* 18(4): 96–111. doi:10.5038/1944-0472.18.4.2564

Skunstiņš, G. & Berzina, I. (2025). Technological maturity for Jeune École: The case of Ukraine's naval strategy. *Security and Defence Quarterly* 52(4). doi:10.35467/sdq/211261

Urcosta, R.B. (2025). The Cossack Mosquito Fleet in the Dnieper and Black Sea. *The Mariner's Mirror* 111(2): 132–147. doi:10.1080/00253359.2025.2485755

Rapporter och myndighetsmaterial

Granholm, N. (2024). *Sjökriget i Svarta havet. Analys av förlopp, utfall och konsekvenser*. FOI Memo 8483. Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut.

Nyhetsartiklar och webbkällor

Altman, H. (2024). Ukraine Sinks Russian Navy Missile Corvette In Drone Boat Attack. *The War Zone*. 1 februari. <https://www.twz.com/news-features/ukraine-sinks-russian-navy-missile-corvette-in-drone-boat-attack> (Hämtad 2026-04-29).

Felstead, P. (2024). Ukrainian USVs claim Russian patrol ship Sergei Kotov. *European Security & Defence*. 5 mars. <https://euro-sd.com/2024/03/major-news/36909/ukraine-claims-sergei-kotov/> (Hämtad 2026-04-29).

Lendon, B. (2023). Ukraine claims it destroyed Russian tank landing ship. *CNN*. 27 december. <https://edition.cnn.com/2023/12/26/europe/ukraine-claims-russian-tank-landing-ship-destroyed-intl-hnk-ml> (Hämtad 2026-04-29).

Newdick, T. (2022). Russian Landing Ship Destroyed In Massive Explosion In Captured Ukrainian Port City. *The War Zone*. 24 mars. <https://www.twz.com/44904/russian-landing-ship-destroyed-in-massive-explosion-in-captured-ukrainian-port-city> (Hämtad 2026-04-29).

Newdick, T. (2024). Rumors Swirl Around Attacks On Russian Black Sea Fleet Warships. *The War Zone*. 20 maj. <https://www.twz.com/news-features/rumors-swirl-around-attacks-on-russian-black-sea-fleet-warships> (Hämtad 2026-04-29).

Osborn, A. & Hunder, M. (2023). Ukraine strikes Russian naval landing warship, Moscow admits damage. *Reuters*. 26 december. <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-carries-out-air-assault-crimeas-port-feodosia-2023-12-26/> (Hämtad 2026-04-29).

Ostiller, N. (2024). General Staff confirms Russian missile ship Tsiklon struck in occupied Crimea. *The Kyiv Independent*. 21 maj. <https://kyivindependent.com/general-staff-confirms-russian-missile-ship-zyklon-struck-off-occupied-crimea/> (Hämtad 2026-04-29).

Roth, A. (2024). Ukraine claims to have sunk Russian landing ship in drone attack. *The Guardian*. 14 februari. <https://www.theguardian.com/world/2024/feb/14/ukraine-claims-to-have-sunk-russian-landing-ship-in-drone-attack-crimea> (Hämtad 2026-04-29).

Sands, L. (2022). Sunken Russian warship Moskva: What do we know? *BBC News*. 18 april. <https://www.bbc.com/news/world-europe-61103927> (Hämtad 2026-04-29).

Sutton, H.I. (2022). Satellite Images Confirm Russian Navy Landing Ship Was Sunk at Berdyansk. *USNI News*. 25 mars. <https://news.usni.org/2022/03/25/satellite-images-confirm-russian-navy-landing-ship-was-sunk-at-berdyansk> (Hämtad 2026-04-29).

Syngaivska, S. (2023). Ukrainian Cruise Missile Hit Novochoerkassk Landing Ship That Could Have Had Deadly Cargo. *Defence Express*. 26 december. https://en.defence-ua.com/news/ukrainian_cruise_missile_hit_novochoerkassk_landing_ship_that_could_have_had_deadly_cargo-8988.html (Hämtad 2026-04-29).

The Moscow Times (2026). Military Court Admits Ukrainian Missile Strike Sank Moskva Cruiser. *The Moscow Times*. 23 januari. <https://www.themoscowtimes.com/2026/01/23/military-court-admits-ukrainian-missile-strike-sank-moskva-cruiser-a91759> (Hämtad 2026-04-29).

Waterhouse, J. & Armstrong, K. (2023). Russia confirms damage to warship in Black Sea. *BBC News*. 26 december. <https://www.bbc.com/news/world-europe-67821515> (Hämtad 2026-04-29).

Zimm, A.D. (2022). Antiship Missile Lessons from Sinking of the Moskva. *Proceedings* 148(5). <https://www.usni.org/magazines/proceedings/2022/may/antiship-missile-lessons-sinking-moskva> (Hämtad 2026-04-29).

Zoria, Y. (2024). Ukraine destroys Tsyklon, Russia's last surface Kalibr missile ship in occupied Crimea. *Euromaidan Press*. 21 maj. <https://euromaidanpress.com/2024/05/21/ukraine-destroys-tsyklon-russias-last-surface-kalibr-missile-ship-in-occupied-crimea/> (Hämtad 2026-04-29).